

— APARE IN FIECARE LUNĂ DE DOUË-ORI —

Abonamentul: 6 coroane (8 franci) — Redacția: str. Lemnelor 39. — Administrația: str. Lemnelor 44.

D U E T.

— ROMAN —
Capitolul V.

(Urmare.)

Vorbiau despre odăile locuinței, despre toaletele surorilor de mireasa, despre gospodăria Magdei și despre cadouri. Discutau despre natura amorului, despre secretele bătailor la lawn-tennis, despre destinul universului — desfăcând într'aceea și o sticlă de șampanie. Era cam lux șampania, dar era ultima excursiune înainte de cununie, prin urmare trebuiau să ciocnesacă paharele pentru zilele plăcute, din trecut și să bea pentru zilele ce promiteau să fie și mai plăcute din viitor. Fiindcă erau nu numai amorizați, ei și tovarăși buni, conversau unul cu altul fără genare și cu plăcere, despre tot ce le trecea prin minte.

— Acum mergem direct la club — zise Camilo, plătind dejunul. — Tu, dragă, doar' nici n'ai văzut cum joacă Australienii.

— Da, i-am văzut, dragă, în Clifton înainte de asta cu 4 ani.

— Ei, dar asta e trupă cu totul nouă. Sunt între ei nouă, cari n'au mai jucat pân' acum în Anglia.

— Adevărat e, că joacă foarte bine?

— Escelent. Mai ales când e timp frumos, uscat. Sunt între ei câți-va foarte buni.

S'a ridicat privind spre fereastră. Soarele dispăruse, se ridicaseră nori surii și începu a cerne o ploaie deasă.

— Două cafele și două benedictine — strigă Camilo și se reazeză pe scaun. Peste o jumătate de ceas începă o ploaie și mai deasă. Peste piața acoperită de apă se vedea grandiosul palat al claustrului Westminster.

— Ai fost vr'odată în claustrul Westminster, Magda dragă.

— Nu pân'acum și foarte mult mi-ar plăcea să-l ved.

— Și eu numai o singură dată am fost, — mi-e — chiar rușine să spun. Nu e păcat, că noi tinerii englezi suntem acasă în toate șantanturile Londrei, iar acest centru al rasei britanice, cea mai majestoasă și mai puternică amintire, ce a avut cândva vr'o națiune. abia o cunoaștem. Inainte de asta cu șase sute de

ani Englezul privia aici ca la cel mai sfânt și mai național loc al relieviilor, și de atunci regii, generalii, savanții și poeții noștri toți au ajuns aici, așa că azi sunt atâția înmormințați aici, cât în uriașul claustru abia mai este loc de vr'un mormânt. Vino, să petrecem dar acolo o oră.

Au plecat spre poarta lui Solomon, de care erau mai aproape și din întâmplare n'aveau decât un cortel pentru a se scuti de ploaie.

— Al cui e claustrul acesta?

— Al tău și al meu!

— Nu face glumă!

— Nu fac. Al cui să fie, dacă nu al cetățeanului brit contribuabil? N'ai auzit nici odată povestea scoțianului, care vizitând una dintre corabiile noastre de război, a vrut să vadă și pe căpitanul. — Pe cine să anunț căpitanului? — întrebă soldatul de pază. — Pe unul dintre proprietarii corabiei — răspuse superbul Scoțian. Ei, vezi, așa suntem și noi cu claustrul. Să mergem și să ne vedem proprietatea.

Au intrat surizând, dar surisul a dispărut de pe buzele lor, cât ce s'a închis poarta după ei. În acest Sanctuar, ultimul asil al rasei lor, era ceva majestatic ce putea să sguđuească și coardele sufletului celui mai superficial. Magda și Camilo s'au oprit cuprinși de o pietate mută. În dreapta și în stînga se ridica șirul nesfîrșit al boltiturilor înalte. Prin sticlele colorate ale uriașelor ferestri rotunde de vis-à-vis se furișa în dungi roșiatice și purpurii lumina. Iei-coalea se strecurau câțiva vizitatori în umbra nărilor laterale. Pe părțile de jur împrejur în șiruri duble și triple erau așezați morții renumiți, corpul muritor în părete, mormîntul de marmoră netrecător în afară de părete, iar numele lor și mai neperitoare gravate sub monument. O adîncă liniște domnia în lăcașul ilustrilor morți, numai șgomotul de pași depărtați, sau șoaptele line conturbau din când în când liniștea. Magda a îngenunchiat și a început a se ruga. Camilo încă s'a rugat cu aceea pietate adîncă, care se manifestează mai mult în simțire, decât în cuvinte.

Pe urmă au vizitat partea aceea a bisericeii, unde erau marii bărbați de stat, apoi naia din mijloc, unde erau bărbații de știință, poeții, pictorii. Au trecut la mormintele regiilor din toate casele, după aceea la reprezentanții artelor și după ce au ajuns în capăt s'au rentors și au eșit pe portalul lui Solomon. Afară norii trecuseră și razele soarelui de vară inundau stradele umede. Pășerelele înăbușau vîzduhul cu ciripitul lor. În fața lor dela Whitehall până în strada Victoria era o îngrămădeală nesfîrșită de trecători. În fața, de-a dreapta se înălțau palatele grandioase ale celor două parlamente. S'au oprit în poartă, admirând valul trecătorilor. Le părea așa de minunat, de a trece cu un

singur pas din împărăția glorioasă a trecutului, în împărăția și mai glorioasă a prezentului. Aceasta era lumea, pentru a cărei creare au trăit și au murit acei illustri morți din lăuntru.

— N'a trecut trei ceasuri cu mult, — zise Camilo, — Totuși a fost pagubă, că te-am adus în această situație tristă. Doamne, numai ziua aceasta o mai avem împreună și eu am trebuit să te călăuzesc de-a lungul acestui cimiter! Pentru a contrabalansa efectul n'am putea merge la o reprezentatie de după-amiază?

Magda își puse mîna pe brațul lui.

— Nu cred, dragă Camilo, că aș fi fost cândva așa de emoționată în viață, sau că aș fi învățat cândva așa de mult într'o vreme atît de scurtă. Asta a fost scump timp pentru mine, astfel de timp, care nu-l voi uita în viață. Și tu nu-i permis să cugeli, că eu numai pentru aceea sunt lângă tine, ca să mă distragi. Eu vreau să țin pas cu tine în tot ce e bun, frumos și perfect. Promite-mi înainte de a ne lua adio dela acest claustru învechit în glorie, că vei avea totdeauna înaintea ochilor cele mai nobile ideale ale vieții și nici odată nu te vei cobori la mine.

— Îți pot promite fără frică, eu nici când nu voi cobori la tine, — răspuse Camilo, — pentru-că dacă toată viața me voi țiri în sus, totuși sufletul tău va avea părți, cari vor străluci în înălțimi pentru mine neaccesibile, ca virfurile munților între nori. Dar îți promit, că tu acum și totdeauna îmi vei fi tovarășa cea mai draguță, și nevistica mea cea mai iubită. Și acum, Magdă dragă, la ce ne hotărîm, să mergem la teatru sau să vedem pe Australieni.

— Tare ț'ar plăcea una sau cealaltă?

— Numai atunci nu, dacă nici ție nu ț'ar plăce.

— Ei, mie mi se pare, că ar fi profanație, dacă am vedea și una și cealaltă. Să ne plimbăm până la termure, să ședem pe o bancă, să vedem fuga valurilor în razele soarelui, să discutăm și să ne gîndim la cele, ce vom vedea împreună.

Capitolul VI.

2 solo și 1 duet.

În seara înainte de cununie Camilo Crosse și paranimful lui, Hale Rupton, au cinat în Raleigh-club cu fratele mai mare al Magdei, Jac Selby, ofițer într'un regiment de cavalerie. Jac era un tinăr glumet, bine dispus, amator de cai și de sport, care nu se sfărîma mult cu poziția socială și materială, cu prospectele lui Camilo, dar a aprobat întru toate alegerea soioarei sale, aflând că viitorul cumnat e campion al escelentului club de crichet Surrey. — Ce poștești mai mult decât aceasta? — întreba el. — Adevărat, că nu va fi ceva mare damă, dar în apropierea unui crichetist

de ordinul prim poți să trăiești și aceasta e de ajuns. — Și Magda, care se bucura de aprobarea fratelui său, deși nu putea să înțeleagă pe deplin cauza, — îl sărută și îl află de cel mai draguț frate pe lume.

Cununia era fixată pe 11 ore la biserica s. Monica, iar oaspeții familiei Selby au descins la hôtél Langham. Camilo și cu Hale Rupton la Metropol. S'au sculat de dimineată și, simțiau, că primirea ospitalieră a lui

Jac Selby nu le-a făcut bine nici la cap, nici la nervi. Camilo n'a luat dejunul și fiind-că se gena să se amestece printre oameni în toaleta de cununie, au rămas în odaia lor comună de zi dela hotel. Sta în fereastră și privea strada, bătând doba cu degetele. De multe ori a visat el această zi, dar totdeauna și-a închipuit-o cu soare, plină de raze de soare și de parfum de flori. Natura nu corespundea așteptărilor lui. Era negură

Judecata lui Solomon.

groasă, care se părea jumătate fum, jumătate nor. O ploaie deasă bătea în fereastră, stropia în părcană și bulbuca în țevile de conducere. Jos în stradă se întindea un lung șir de birje. Mulțimea trecea în șir nesfârșit cu cortele întinse, negre. Camilo privea lumea din stradă. Pe urmă se întoarse dela fereastră și se așeză înaintea oglinzii. Fracul negru croit admirabil, pantalonii bine nimeriți, se potriveau de minune

pe statura lui sveltă, de atlet. Pălăria, mănușile, cravata vinătă-închisă, tot ce avea se păreau nereproșabile și totuși nu era mulțumit cu sine. Magda ar fi meritat mai mult! Ce prostie a făcut, că a beut atâta vin ieri seară! În această unică și cea mai frumoasă zi a vieții lor Magda avea drept să aștepte dela dînsul, ca să fie nereproșabil. Era neliniștit și nervos. N'ar fi dat pentru mult să poată fuma o țigaretă, dar nu voia să aibă

miros de tutun. Când a fost la ras, s'a tăiat. De pe nas i s'a julit puțină piele, într'o ferbinte după amiază de cochet. Ce prostie, chiar la cununia lui! Cine știe, dacă îl va vedea Magda, dacă n'o să-l refuze pentru asta. Era chiar chinuit, din pricina nasului.

— Ei, ce fără de față ești astăzi, Crosse, observă paranimful.

— Nu-i mirare, când și nasul chiar acum mă face de rușine. Îți sunt recunoscător, că ai venit și nu mă lași singur.

— Nu-i pentru-ce să-mi mulțumești. Am venit cu plăcere. Doară vom scăpa odată.

(Va urma.)

Același cântec...

*Fermecată-i pacea serii
Ca în plâns în aiurare,
Ca un cânt în departare,
Ca florul sărutării.*

*Sufletul 'mi-se vrăjește
De visări. — de poezie,
A durerii duioșie
Inima mi-o copleșește.*

*Fermecată-i pacea serii,
Dar simțirea mea-'i bătrână,
Mi-o tot bate, mi-o tot mână
Vântul, valurile mării.*

*Ca visarea dimineții
A fost sufletul meu, doară,
Dar mi-'l bate, mi-'l omoară
Vântul, — luptele vieții...*

*Astăzi toate-'s sârbezite,
Traiul, dragostea, norocul,
Că s'a stins din suflet focul,
Rînd pe rînd, pe nesimțite.*

*Rare-ori, așa-'n neștire
Mă mai farmecă-o clipită,
Cu a trecutului ispită,
Vre-un crîmpeiu de amintire.*

*Unde sunteți tinerețe
Cu-ale voastre vibrații calde,
Sufletul să mi-'l mai scalde
In a lor visări răslețe...*

*... Când spre vremile bătrâne
Mă întorc cu 'nduioșare,
Nu știu cum, atunci îmi pare
Că-am să mor ca azi, ca mâne...*

V. E. Moldovan.

Discurs festiv

la sărbătura de aniversare a liceului din Năsăud, ținută în 4 Octombrie 1902,

rostit de prof. Ioan Pecurariu.

Iubiți școlari!

Stimați domni!

Sărbătorim astăzi ziua onomastică a Majestății Sale prea grațiosului nostru Rege apostolic Francisc Iosif I. și totodată a treizeci-și-noua aniversare dela deschiderea gimnasiului nostru.

Sărbătorirea ori-cărui eveniment sau moment însemnat se poate face în două direcțiuni, anume: prin semne, formalități și pompe esterne, cari pot fi sincere ori nesincere, demne ori nedemne, de preț ori fără preț; dar se poate face și numai în *internul* nostru

adecă în *cugetul* (minte), *inima* și *voința* noastră, fără semne, formalități și pompe esterne.

Precum sărbătorim numai prin semne esterne, lipsind fondul interes, nu e completă și de valoare, tot astfel sărbătorirea numai în *internul* nostru, ne-manifestată în afară, nu e completă, ba nici nu se poate numai sărbătorire în sensul adevărat al cuvîntului.

Memoria unui eveniment și peste tot un moment însemnat se poate sărbători pe deplin și în mod demn numai în ambele aceste direcțiuni, de-odată adecă atât

prin manifestațiuni esterne, cât și în cugetul sau mintea, inima și voința noastră.

Voi, iubii școlari, sârbătorii această zi prin manifestațiuni esterne, prin producțiunile voastre și mie imi incumbă datorința. să vă fac, ca aceasta zi onomastică și aniversară să-o sârbătoriți și în internul vostru, adecă în *mintea, inima și voința* voastră. Și când voiesc aceasta, voiesc tot-odată a da sârbării acesteia un colorit instructiv-educativ.

I.

In mintea sau cugetul nostru putem sârbători un eveniment însemnat prin aceea, că ne aducem aminte de el, cercăm a-l cunoaște pe deplin în desvoltarea și urmările lui și cercăm a trage învățături din acea cunoștință.

Noi sârbătorim întâiu de toate *ziua onomastică* a Majestății Sale a prea grațiosului și gloriosului nostru Rege apostolic Francisc Iosif I. Sârbătorim adecă o zi care ne aduce aminte de multele binefaceri, ce înaltul tron și prea grațiosul nostru monarch le-a revărsat peste acest ținut odată militar și peste instituțiunile culturale de aici; o zi, care deschide privirei noastre retrospective un trecut lung, mai lung decât o jumătate de seclu, un trecut glorios ce ne arată pre un monarch înțelept, pururea preocupat de binele și fericirea popoarelor sale; o zi, care stârnește în voi cele mai curate simțeminte de lealitate, supunere și recunoștință față de înaltul tron și întreagă casa domnitoare, pentru toate binefacerile revărsate asupra acestui ținut și pentru părințeasca bunăvoință și ocrotire, arătată față de instituțiunile culturale întemeiate pe ruinele militarismului în acest district.

În semn de omagiu și recunoștință vă invit, că la adresa gloriosului și prea grațiosului nostru Rege Francisc Iosif I. și a întregii case domnitoare să strigăm cu totii cu gând și o inimă un întreit: *Să trăiască.*

Al doilea moment, ce-l sârbătorim astăzi, este aniversarea a 39-a dela înființarea sau deschiderea gimnasiului nostru.

Înființarea gimnasiului nostru este un eveniment de-o extremă importanță pentru ținutul acesta și pentru întreg poporul nostru.

Pentru-că memoria acestui eveniment să-o putem sârbători în cugetul nostru după cuviință, trebuie ca să cunoaștem însuși evenimentul, ca efect din anumite cauze și ca cauză pentru anumite efecte.

De aceea și mai cu samă fiind-că știu, că între voi, iubii școlari, sunt foarte mulți, cari nu știu, *când cum, de cine și din ce mijloace* s'a înființat gimnasiul nostru, voiesc, să fac în puține cuvinte *istoricul înființării lui.*

În jumătatea a doua a seclului al 18-lea, pe timpul domniei Mariei Teresia, după crâncenele și desastroasele războaie de succesiune în țerile slavo-germane Ungaria și Transilvania erau espuse deselor incursiuni ale Turcilor, devastărilor numeroaselor cete de bandiți și incuibărei ciunei asiatice în sinul populațiunei.

Pentru împedecarea acestor rele Maria Teresia și guvernul ei au aflat de necesar, să asigure confiniile (granițele) sudice ale Ungariei, cele sudice, ostice, nordice ale Transilvaniei prin regimente de graniți și așa s'au înființat mai multe regimente de atari, cari formau un cordon lung de-alungul fruntariilor Dalmației, Croației, Slavoniei, apoi în Bănat, în districtul Făgărașului și al Brașovului, apoi în Săcuime, în nordul Transilvaniei, adecă în fostul district al Năsăudului.

Astfel în anul 1764 s'a înființat *al II-lea regiment românesc de granița dela Năsăud.* Mai întâiu s'au militarizat 24 comune românești de pe valea Someșului (mare), iar după aceea în anul 1783 alte 20 comune românești din valea Bârgăului și de „după târg,” cari, ca să scape de jugul feudalismului, s'au rugat, să fie și ele militarizate.¹

Comunele militarizate (44) au primit o organizație militară. Toți cei apți de a purta armele erau militari granițeri și trebuiau să apere granița, să apere țara aici, să meargă în războie prin țeri depărtate, unde interesele tronului și ale patriei îi chemau să meargă.

În intervalul de 86 ani, 1764—1851, cât a sustat regimentul acesta de graniță, el a luat parte activă în toate războaiele mari ale monarchiei dovedind tronului și lumii, că „virtus Romana” intradevăr a reinviat ca virtute militară în sinul populațiunei din districtul Năsăudului.

În anii 1779 regimentul al II-lea românesc de graniță primi primul botez de sânge în lupta dela cetatea Troppau (în Silesia) contra Prusilor, pe cari în o luptă parțială i-a și fugărit.

În anul 1788 se începe războiul cu Turcii și regimentul se luptă eroicește cu ei pe câmpiile Bucovinei, Moldovei și ale Munteniei.

În timpul revoluțiunei franceze și după ea până la căderea lui Napoleon Bonaparte, pe regimentul acesta îl aflăm luptându-se în tot locul, unde interesele Austriei erau mai periclitare.

Astfel dela 1794—1800 batalionul I. al regimentului se luptă eroicește pe la Ren și prin Bavaria iar celelalte 2 batalioane II. și III-lea, dela anul 1796 până la 1799 se luptă cu un eroism fără păreche în Italia.

Așa în anul 1796 batalionul al II-lea a avut să apere la Areda Veneției tocmai pozițiunea cea mai

¹ Istoria regimentului al II. rom. granițeriu transilvan, de G. B. pag. 10.

importantă dintre toate, pe care dacă ar fi luat-o Francezii, ca să poată trece peste pod, armata austriacă ar fi fost înconjurată de la spate și nimicirea ei ar fi fost mai mult ca sigură. Trei zile (15, 16 și 17 Noiembrie 1696) a stat batalionul față cu ploaia de gloanțe inimice și cu un eroism vrednic de Sportanii lui Leonida au apărat pe moarte granița aceasta, Termopile din timpul nou, și deși nu un Leonida, ci doi căpitani (Meheș și Nemeș) comandau și incurajau pe feciori, deși aproape 4 sute căzură morți și 350 în captivitate, deși în fața eroicului batalion sta cel mai mare beliduce al timpurilor, însuși Napoleon Bonaparte, totuși inamicul puternic n'a putut trece peste cadavrele eroilor aperiatori, ca să cuprindă podul, armata austriacă a fost mântuită și însuși Napoleon admirând curajul fără pareche al „Cătanelor negre” (căci purtau suman negru) a mărturisit pe față, cumcă numai rezistența într'adever marțială a acestui batalion l-a adus în imposibilitatea de a încunjura și stărma toată armata imperială.

Dar eroism a dovedit regimentul al II. românesc de graniță în multe alte lupte în Italia, Bavaria, în Tirol, în Austria (pe la riul Inn,) în Galiția (Cracovia) în Polonia (Varșovia) etc. nu numai până la căderea lui Nopoleon, ci și după aceea până la mijlocul seclului al 19-lea, dovedind în tot timpul existenței în numeroase luate și în toate împrejurările eroism, perseveranță și credință nechintită față de tron și patrie până la sacrificarea de sine.

Și să știți, iubiți școlari, că steagul, pe care îl puteți vedea în biserica gr.-cat. din loc și care acum e numai niște sdrențe, a fălăit glorios timp de aproape nouă decenii pe toate câmpurile de resboiu ale Europei dela Ren până la Marea neagră și dela Varșovia până la Rivoli și riul Po! —

La anul 1851 Inaltul guvern al țerei a aflat de bine a desființa acest regiment de graniță, ca și pe celelalte, și a-l înlocui prin regimentul de linie nr. 50.

Până când a sustat regimentul, el ș'a fost format doué fonduri: *fondul de monture* și *fondul de provențe*.

Desființându-se regimentul aceste fonduri au devenit proprietatea cumulativă a celor 44 comune foarte grănițere, cari au hotărît, ca aceste fonduri „să nu se împartă între proprietarele comunități, ci să rămână așa laolaltă și să formeze un întreg nedespărțiver al comunităților proprietare, precum au fost pe timpul sustărei regimentului și fiecare comunitate să aibă la totul acesta numai una parte ideală, inescendibilă.”

Dar nu numai atâta: au hotărît, ca aceste fonduri să aibă o înaltă menire culturală, de o parte de a ajutama prin stipendii și ajutoare tineri din comunele grănițere, pentru de a studia la școale mai înalte și pentru de a se pregăti pe diverse cariere publice și private, —

iar de altă parte, de a înființa și susține școale în acest ținut. Astfel, fondul de montur, format și crescut la o sumă însemnată prin cruțarea și abnegațiunea bravilor grănițeri, cari serveau cu hainele proprii, numai ca banii de haine să rămână în fond, — a devenit *fond de stipendii*, din care de o jumătate de seclu încoace se susțin și se îmbracă pe la școli atâta descendenți de-ai vechilor grănițeri, cari au cruțat pentru fii, nepoți și strănepoți) iar fondul de provențe cu toate isvoarele lui de venite deveni *fond școlastic*, din care s'au înființat și să susțin mai multe școale.

Intre acestea este și gimnasiul acesta, care s'a înființat în anul 1863 și în 4 Octombree a aceluși an s'a deschis cu solemnitate prima clasă gimnasială.

De atunci acest gimnasiu funcționează până astăzi răspândind cultură și lumină nu numai în ținutul acesta, ci până în ținuturi foarte depărate a patriei noastre.

II.

Și când amintese însemnatul și gloriosul act al înființării gimnasiului, pare că simțim unul fiecare, cum începe a vibra o acoardă a inimii noastre, pare că simțim, că sărbătorind ziua aceasta aniversară trebuie să părăsim terenul cugetării rigide și să lăsăm ca și *inima* să aibă rolul ei.

Și într'adever, când ne cugetăm la trecutul glorios al acestui ținut, când vedem pe legionarii români din acest ținut luptându-se eroicește prin țări depărate pentru patrie și tron, când i vedem stingându-se cu sutele și miile de gloanțe și sabiile inimice, când ne inchipuim scenele sfâșietoare de inimă, când alte sute și mii de fii ai acestui ținut se despărțeau cu lacrimi în ochi de părinți și frați, de muier și copii, de caminul părinte se, pentru de-a se duce în locul celor căzuți în tabere în țara Frâncului în „Pămîntez” (Piemont,) în „țara Praizului” (Prusia,) în „țara Leahului” (Polonia,) și în câte alte țeri pentru a cădea acolo ori a învinge, când în urmă ne gândim, câte jerife de sânge a trebuit să aducă fii acestui ținut pe toate câmpiile de rășbel ale Europei în decurs de nouă decenii, până să poată după depunerea armelor a ridica acest falnic trofeu de învingere, — atunci un *sîmțemînt de admirațiune* ne cuprinde inima pentru acei *glorioși și bravi militari*, care astfel au știut a se purta, a trăi și a muri.

Și când vedem, că și puținul, câștigat prin cruțare, și abnegațiune, prin lupte crunte și sudori de sânge sărvind patria și tronul, n'au voit după desființarea regimentului a-l împărți între sine, cum au făcut alți multi militari de graniță, ci l'au destinat pentru un scop măret, pentru a se ajutama tineri la școale și pentru a se înființa și susține școale și mai cu samă un gimnasiu în acest ținut, — atunci un *sîmțemînt de pietate și recunoștință* ne cuprinde inima față de acei *generoși fundatori*.

Și în urmă, când luăm în considerare rolul cultural al gimnasiului acestuia în timp de 39 ani de existență, acest simțemint de pietate și recunoștință se potentează în noi, — iar când ne gândim, că fondul central școlastic și comunele fundatoare și susținătoare spesează anual mai multe zeci de mii de coroane pentru susținerea, providerea și ridicarea gimnasiului la înălțimea reclamată de împrejurările timpului. — simțemintul nostru de recunoștință se reflectă și asupra patronilor și *susținătorilor de astăzi* ai lui.

Aducând în aceasta zi aniversară tributul nostru de admirațiune, de pietate și recunoștință față de cei vrednici din trecut, față de fundatorii, patronii, și susținătorii gimnasiului nostru, celor, cari trăiesc să le strigăm cu toții cu-o gură și într'un gând un întreit: *să trăiască!*

III.

Dar, iubiți școlar, cântând voi la trecutul, al cărui fruct este gimnasiul acesta, aducându-vă aminte de fundatorii și susținătorii acestuia și exprimându-vă simțemintele de pietate și recunoștință față de ei, — prin aceea încă nu ați sărbătorit în sufletul vostru pe deplin aceasta zi aniversară.

Voi trebuiți să sărbătoriți ziua aceasta și *cu voința* voastră. Și aceasta, ca și simțemintul, trebuie să se miște. Și eu țin că sărbătorirea cu voința e mai însemnată, decât sărbătorirea cu cugetul și simțemintul.

Și cum puteți voi sărbători ziua de astăzi cu voința voastră?

Așa: dacă vă veți propune firm, *ca să sprijiniți din a voastră parte, cât numai puteți, realizarea intențiunei fundatorilor și susținătorilor gimnasiului.*

Intențiunea acestora nu a fost și nu este alta decât de a vă da ocașiunea, să vă cultivați voi, cei ce au fost înaintea voastră și și cei cari vor urma după voi ca școlari la acest institut. —

Intențiunea sau scopul, pentru care fundatorii au înființat gimnasiul acesta, nu e doară ceva egoistic, nici separatistic, ci tot ce poate fi mai altruistic mai nobil și mai umanitar. — Cea mai mare recunoștință veți arăta și cea mai mare răsplată veți da fundatorilor și susținătorilor gimnasiului, *dacă vă veți năzui* din sufletul vostru și din toate puterile voastre *de a vă cultiva mîntea, inima și voința* voastră de, a contribui

adeacă din toate puterile voastre la realizarea nobilei intențiuni a fundatorilor și a susținătorilor.

Nezuiți-vă deci din toate puterile voastre a vă implini datorințele de șclari în modul cel mai conștient, căci prin aceasta nu numai vă arătați recunoșcători în gradul suprem față de fundatorii și susținătorii voștri, ci totodată lucrați direct pentru binele și fericirea voastră.

IV.

Nu trebuie însă să uitați în aceste momente solemne, cumcă sărbătorirea zilei acesteia va fi completă numai, dacă vă veți aduce aminte și de *educatorii* sau *profesorii* voștri, și anume de aceia, a căror nume și activitate este contopită cu trecutul gimnasiului acestuia.

Nu înțeleg aici pe profesorii astăzi fungenți la gimnasiu; va fi timpul, ca voi să vedeți cu ochi limpezi meritele și influința lor pentru cultivarea voastră și atunci inima voastră vă va spune, ce le datoriți.

Înțeleg, ca să retac pe alții tot așa de binemeritați, — pe doi valoroși profesori, cari implinindu-și cu zel, conștientitate și succes cariera lor activă, cu finea anului școlar 1901—2 au trecut în pensiune, anume înțeleg pe Dr. Ioan Malaiu și Dr. Constantin Moisil. — Nu putem să ne gândim la trecutul gimnasiului fără a nu da la primul pas de numele acestor doi profesori, cari în decurs de 32 și 33 ani de activitatea neobosită au știut, să se identifice cu institutul și cu marea lui problemă pedagogică didactică.

Cuvine-se deci, ca în aceasta zi aniversară, când gimnasiul nostru intră în al 40-lea an al existenței sale, intră adecă într'un an școlar, în care figura lor binevoitoare nu mai apare înaintea voastră pe catedră, — să vă aduceți aminte de acești bătrâni și binemeritați crescători ai voștri, și dându-le tributul vostru de recunoștință și mulțumită din inime curate să le poftiți și să le strigați: *să trăiască întru mulți ani fericiți!*

Iar umbrelor vitezilor morți să le cântați!

„Dormiți în pace venerinde umbre

„Din legiunea a doua română!

„Căci răsplătire vouă acuma mare

„Este la ceruri.

❖❖❖ Moronița. ¹ ❖❖❖

Datini și credințe populare românești din comitatul Hunedoara.

Când vacile cuiva — de altcum lăptoase — fără de veste își perd ori dau puțin lapte la mulsură, țerantul ține tare, că „Moronița“ face eale noaptea pe la grajdurile lui și ia laptele ducându-l în ugerul vacilor sale.

Moronița, după credința poporului e „om stricat“, care fie prin vrăjitori, fie din ursită a primit să-și strămute forma omenească în căpoaică și nevăzută de nime să poată intra în poiată și să fure laptele dela vaci.

Moronița se fac mai cu seamă muerile. Mai mare putere de-a lua laptele are Moronița la „Sân-Georz“ și la „Todoru Rusalilor.“ —

Moronița o poți izgoni dela vaci în chipul următor:

„D'e² cu bună vreme să t'e³ îngrijeș'e d'e-o grapă părăsită, care să fi stat afară în câmp d'ila semănatul grîului d'e toamnă, până în seara d'e Sân-Georz.

Grapa, bagi bi'ne⁴ d'e seamă să nu t'e vadă n'ime cân(d) o adus'i d'în câmp acasă. Cum o adus'i în seara d'e Sân-Georz, așa o așezi în poiată lângă vas'i. Trebuie să mai ai încă la îndămână și un bit, cu care s'o măsurat vr'un mort când i'or făcut groapa.

Pe la s'ina⁵ hai bună⁶ iai bātu ahăla (acela) în mâna d'ireaptă și t'e pun'i pe foale gios (jos) (sub) groapă. Așa stai d'e nu zisi' cîre, până pe vremea duhurilor n'ecurat'e. Atuns'i vin'e Moronița. Tu n'o vezi, da(r) bitu nu mai are stare în mâna ta, 'și îns'epe să se învîrtă de măgan (de sine): semn că hoța i la va'si. Atunc'i t'e scoală mereuț (incetîșor) d'e su(b) grapă și bat'e în gol cu bitu prin pregiuru vas'ilor străgân(d) mă'nios: „U'ne (unde) iești Moronița! — ha?

¹ Informații mi-au dat: Mare Moise, Ioan Gașpar, Solomica Haiduc: oameni în vîrstă din Vețel și Serafin Pădurean — bătrân — Vulcez.

² zi: „gyé“ înmuiat;

³ „ts“ unguresc = t';

⁴ „ny“ = n';

⁵ c înm iat = s'

⁶ Circa zece oare seara.

— Ea fricoasă îți răspund'e „Ai'si ni-s (sunt) lasă-mē, că până-i fi și i trăi, nu-i mai ave (a) pagubă în lapte.“

Moronița ușor să poată adus'e ca om, la casa d'e un'e fură lap'tele.

T'e pun'i anume și mături casa îndărăpt, ad'ecă d'ila țîțîn'ile ușii îns'epând cătă (cătră) fundu căsii — d'e Marți până Marți — Gunoiu il adun'i într'un sac d'e măgazină — (sac mare) și Marța — la săptămână — tați căsen'ii să se pună cu bit'ele (cirge) pe sac și să-l imblăt'ească bin'e strigân fiecare: „Doamn'e agiută! Nu bat sacu; s'i bat pe dracu. Dracu s'aducă Moronița, care o luat lap'tele d'ila vas'ile mele.“ —

S'ascunzi atuns'i tătă (toată picătura d'e apă d'în casă, că Moronița n'are stare, s'i vin'e în rupu capului s'erând apă d'e beut, că stă să crepe d'e set'e.

Dacă nu-i dai apă, ea stă mai să se coacă d'e set'e, că dracu o adus'e tăt gâfain(d). — pe schint'ei, așa Moronița n'are încătro, trebuie să sloboadă lap'tele furat cu gând să se stimpere și mai mult nu mai are put'ere să-l mai fure.“ —

Laptele luat de Moronița să mai poate aduce înapoi și așa, că prinzi surcelele, ce vin pe apă „când e valea mare“ și ferbi cu ele laptele puțin, ce o mai remas la vacă, și zici de trei ori: „Doamne agiută!

„Cum vin'e valea mare d'e povoi

Așa să-mi vină lap'tele înapoi.“ —

Unii colindă în noaptea de „Sân-Georz“ pe la toate porțile unde sunt vaci cu lapte, și cu cuțitul taie din fiecare poartă câte o „ășt'ie“ (aschie), pe cari le pun pe foc când fierbe laptele. De cumva a nimerit să taie aschia și din poarta Moroniții, atunci laptele furat vine iar acasă.

Muerile, cari știu multe, mai încearcă să aducă laptele înapoi și așa că, de câte ori mulg vaca, apa din șuștar, cu care au spălat ugerul, o aruncă „după casă“ (locuri necurate.) Și spun, că laptele dela vaca lor, furat de moronița să strică, capătă șmeag (gust) rău și miroasă greu, așa că Moronița nu-l mai poate suferi și e silită să-l sloboadă iar acasă. —

Emil V. Degan.

Unificarea limbii literare române.

De M. Străjanu.

Fiind-că această întrebare s'a pus din nou la ordinea zilei, întâiu în comitetul Asociației prin venerabilul ei vice-president, d-l Iosif St. Șuluțiu și de acolo în *pressă*; cred că nu e de prisos a reaminti câteva idei în această privință, idei vechi, însă cari sunt și azi de actualitate și vor fi până când toți Români vor avea o limbă literară deplin uniformă, precum aceleași trebuie să ne fie ideile, tendințele și idealul nostru național.

Întrebarea e foarte veche. Ea a preocupat pe cărturarii români, de când au început a-și forma o literatură scrisă; mai ales de când Miron Costin a deșteptat într'inșii conștiința despre originea latină și unitatea etnică a poporului român. Pentru-că dela acest mare cronicar datează ideea lămurită despre originea și unitatea Românilor din toate provinciile Daciei vechi, idee care până atunci nu exista, decât ca o tradițiune scumpă învelită în ceața vremilor trecute, și ca un simțiment de mândrie în inima Românului, care-l făcea să țină la numele și limba sa ca la niște titluri de noblețe și de glorie.

În veacul al 17-lea când și Români din Muntenia și Moldova au început a-și traduce în românește cărți bisericești, și a introduce în biserică și stat limba română în locul celei slavone de până atunci; adese-ori vedem în prefatele cărților tipărite atunci, exprimată cu mult dor tendința de a scrie pe înțeles pentru toți Români. Încă Eustratie logofetul, în Pravila tipărită în 1652, sub Vasile Lupul, zice în prefață: „Acestea învățături ne-au dat și ne-au lăsat nouă tuturor rodului românească... Și le-am tălmăcit din seriosare grecească, pe limba românească, ca să poată înțelege toți.“ În prefața bibliei lui Șerban, tipărită la București, în 1688, se zice, că ea se dă unui popor întreg, ca să lumineze celor din casă a bisericii noastre, Românilor, Moldovenilor și Ungrovlachilor.“

Această laudabilă tendință pentru unificarea limbii literare încă dela începutul literaturii scrise, nicăiri nu se vede mai lămurit spusă ca în „Predoslovnia către cetitori“ a Noului Testament dela Alba-Iulia, din 1648. „Bine știm“ — zic colaboratorii Mitropolitului Simion Stefan, — „bine știm că cuvintele trebuie să fie ca banii: că banii aceia sunt buni, cari umblă în toate țările: așa și cuvintele acelea sunt bune, cari le înțeleg toți. Noi drept aceea ne-am silît de în cât am putut, să izvodim așa cum să înțeleagă toți.“

Am subliniat aceste frase, pentru-că ele cuprind partea cea mai însemnată a principiului, după care trebuie să se formeze și să se cultive ori-ce limbă literară. În ele se află simburile teoriei despre *circulațiunea cuvintelor*, teorie dezvoltată cu multă erudițiune de D-l B. P. Hașdeu în „Magnum Etymologicum,“ și după care se poate cunoaște fisionomia sau caracterul național al limbii.

Intemeiați pe aceasta teorie, urmează ca pentru toate ideile și cugetările, pentru cari aflăm cuvinte,

forme, înțelesuri și construcțiuni potrivite în graiul poporului, să nu întrebuițăm altele străine, ca scrierile literare să fie cât se poate ușoare de înțeles și accesibile tuturor câți știu ceti. Și noi Români, putem face aceasta cu mult mai ușor decât alte națiuni; pentru-că limba română are, între altele două însușiri de mare însemnătate: unitatea sau lipsa de dialecte și bogăția vocabulariului. În basmele, proverbele, în cântecile și în toate produsele literaturii populare, limba noastră are o bogăție de expresiuni, care nu se află în alte limbi populare și în cari, ca și în însușirile morale și intelectuale ale poporului român, se ved urmele unei vechi culturi, moștenite dela Români. Pe lângă aceasta, graiul poporului român se bucură de o unitate fără exemplu în istoria limbilor populare. În regat, ca și în Transilvania, Banat, Maramureș, Bucovina, Basarabia și în satele române din Serbia și Bulgaria, până la Balcani, Români vorbesc o singură limbă fără dialecte: pentru că micile deosebiri de vorbe și de pronunție dintr'o țară în alta, sunt prea puține, ca să formeze dialecte; ele sunt provincialisme foarte lesne de înlăturat în limba literară.

Dialecte deosebite de cel daco-român, devenit limbă literară, avem numai în graiul macedo-român și cel istrian. Încă și în acestea, deosebirea dialectală o formează mai mult vocabulariul decât formele gramaticale.

Unitatea și belșugul de expresiuni a limbii noastre populare fac ca deosebirea între ea și limba literară să fie mult mai mică, decât la alte națiuni, cari trebuie să-și învețe limba scriitorilor în școală. Aceasta e o mare înlesnire pentru răspândirea științei și culturii naționale în masele poporului. Și noi am lucra în contra acestui mare interes național, când am stăruia să ne formăm o limbă literară, cum voiau etimologiștii noștri, fie chiar mai asemenea celei latine, sau altei limbi neolatine, însă mai streină de poporul nostru și mai anevoie de înțeles pentru el. Un cuvânt sau o formă, înrădăcinite în limbă, adecă întrebuițate de întreg poporul român, fie chiar de origine străină, sunt mai românești decât un cuvânt sau o formă latină dar neînțelese de popor; d. e. *poveste, plug, oraș*, și forma *puternic*, deși slavone de origine sunt mai românești decât *narațiune, aratru, opid, potente*, sau *putinte*. Vorbele și formele din graiul poporului exprimă pentru el nu numai noțiunile abstracte ale lucrurilor, ci mai mult imaginile lucrurilor cu toate simțimentele ce ele pot deștepta. Limba unui popor, cum se găsește în proverbele, în idiotismele, în poezia sa, este astfel adevărata icoană a sufletului său. Ea cuprinde în sine cea mai scumpă icoană a sa. Și cu ori-ce cuvânt din vocabulariul obișnuit al poporului, care s'ar înlocui în scriere cu un neologism, s'ar înstrăina o parte din avuția morală a națiunii.

Grija care neliniștea pe istoricii și filologii noștri, dela S. Micul până la Cipariu și Laurian, n'o mai putem avea azi, când nime nu mai contestă latinitatea

neamului și a limbei noastre. Azi e cunoscut și recunoscut de toți, că nu numai sintactica și formele etimologice, nu numai clasele secundare de vorbe, cum sunt articolul, pronumele, numeralele, prepozițiile, conjuncțiile, dar și clasele principale, numele și verbele, sunt în marea lor majoritate latine. Să luăm de exemplu vorbele, cu cari numai organele corpului și funcțiunile lor, sau părțile casei, sau terminologia religioasă, în mare parte, care prin latinitatea ei ne servește ca un argument despre creștinarea Românilor înainte de a veni în atingere cu Slavii.

Apoi chiar slavonismele, turcismele și alte strănisme, cari le avem în limbă, unele sunt numai locale, iar acelea cari sunt generale, sunt mult mai puțin întrebuințate decât vorbele romanice. Vocabulariul nostru usual, care determină caracterul limbei, este în marea lui majoritate latin. D. Hasdeu în teoria circulațiunii cuvintelor, a luat ca exemplu o doină din Dobrogea, unde influența turco-slavică a fost mai mare ca în alte părți, și din 30 de cuvinte n'a găsit nici unul străin; iar dintr'un boacet luat tot de acolo, din colecțiunea D-lui Burada, din 155 de cuvinte a găsit, că numai 29 erau nelatine. Ca o bună probă de fisionomia latină a limbei ne poate servi, între altele „Opincaru“ scriere făcută de a. G. Jipiesiu „din limba țeranului muntean.“

Însă tocmai pentru respectul ce datorăm graiului poporan, nu trebuie să reintroducem în limba literară vorbe streine eșite din obicei ca; *oblăduire* (guvernare) *hojma* (mereu) *predmet* (privință), cum voia să facă Lambrior, sau să formăm altele după analogia aceloră și să zicem *amarnic*, *dornic*, *prepuelnic*, cum zic și scriu poeții și ziariștii mai tineri, pentru-că avem *falnic*, *hornic*, *sîlnic*, ș. a. Chiar archaismele de origină latină numai poeții au dreptul de a le reintroduce, pentru-că numai ei, prin stilul lor le pot da însușirea estetică, care să le facă plăcute și ușoare de înțeles.

Asemenea nu trebuiesc alungate neologismele introduse deja în locul altor cuvinte vechi, sau pe lângă ele, întru cât asemenea neologisme s'au încetățenit și sunt înțelese de toți căreți știu ceti. Astfel sunt: *libertate*, *speranță*, *desperare*, *spirit*, *pericol*, *însulă* în loc de *slobozenie*, *nădejde*, *desnădăjduire*, *duh*, *primejdie*, *ostrov*: sau *compățimire*, *pasiune*, *banchet*, *protector* pe lângă *milă*, *patimă*, *ospet*, *ocrotitor*. Pentru-că o limbă e cu atât mai bună, cu cât e mai bogată în expresiuni, mai ales când neologismul exprimă o nuanță nouă a aceleiași idei.

Scriitorii cei buni ne pot servi și în aceasta privință ca model.

Din toți poeții noștri, Alecsandri are limba românească, el și-a făcut educațiunea literară prin studiul poesiei poporane, a cărui comoară el a scos-o mai întâiu la lumină de aceea în scrierile sale mai vechi e lucru rar să vezi un neologism. Însă înaintând cu timpul a început să primească și el câte un latinism, ca *sacru*, *celebrez*, *desperare*, *tesauri*, *seculari*, *pagini glorioase*, *demn*, *nedemn* ca d. e. în următoarele versuri:

„Sub cerul splendid al Provenții,
Eu cântăret din resărit
La voi, maiestrii ai cadenții
Viu și vă zic: „Bine-am găsit!“

(Brind.)

„Din seculi dispărută în noaptea neguroasă
Tu azi apari în lume, coroană măjestoasă
Cu opt regești floaroane, înseam neperitor.
De glorie, mărire, tărie și onor.

(Imnul Coroanei.)

Limba poetului din cei de pe urmă ani ai activității sale nu este întocmai aceeași ea în primele sale scrieri. Ea s'a reînnoit în câtvă; și această schimbare o cere însăși legea progresului. Limba este expresiunea cugetării; iar cugetarea și ideile, cari o compun, se schimbă mereu, ca și organismul omenesc. Conform legii dezvoltării limbilor, câtă vreme ideea unui lucru rămâne întreagă, în conștiința poporului, rămâne și cuvântul care o exprimă; cu toate sunetele ce-l compun. Modificându-se ideea, se modifică și cuvântul schimbând unele sunete. Așa din *libertate*, care în graiul poporului roman însemna a face pe cineva *libertus*, a-l libera din sclavie, poporul român a făcut; cu timpul *ixtare*. Vorba exprimă o idee, care saună cu cea veche, dar care nu mai e aceeași. Alte-ori se pierde, ideea și cuvântul se uită; sau ideile se exprimă prin alte cuvinte mai corespunzătoare și mai întrebuințate.

Așa în versurile citate, neologismele: *coroană măjestoasă* exprimă ideea suveranității naționale, al cărei înțeles nu se cuprinde în vorba *cunună*, întrebuințată la cununia mirilor sau în alte ocazii sərbătorești.

Regești floaroane, sunt podoabele asemeni florilor de pe coroana regelui. Iar *rege* și *regesc* înseamnă, idei ce nu se pot exprima prin *eraiu* și *crăesc*. Românii niciodată n'au numit pe suveranii lor decât *imperați* sau *domni*. Numirea de rege, urgisită de Romani, împreună cu ideea, dela alungarea Tarquinilor n'a trecut în graiul poporului român. El a luat vorba *eraiu*, dela străini (după dicționarul academic de la *Kyrihos* o formă din gr. *Kyrios* domnitor) însă numai pentru suveranii străini, s-au înțeles rău, pentru omul desfrinat. Înțeles bun mai are acest cuvânt într-*mai* în cântecile de stea, care se știe că sunt de originea cărturărească.

Nici o limbă nu rămâne staționară cu atât mai puțin limbile literare. O cauză, care face ca limbile literare să fie mult mai supuse reînnoirii de cât graiul poporului, mai mult sau mai puțin conservativ, este cultura intelectuală a unei națiuni. O mulțime de idei și nuanțe de idei nouă, pentru cari nu se află cuvinte corespunzătoare în graiul poporului. Și la noi trebuia să se întimple aceasta într-o măsură mult mai mare decât la alții; pentru-că noi intrând repede în comunicațiune cu alte națiuni mai culte, am înaintat într'un veac cât alte popoare în două sau trei veacuri.

Ori-cât de conservativi am fi în conservarea limbii, nu ne putem lipsi de neologisme. Este acum întrebară: cum de unde și în ce măsură să luăm neologismele trebuitoare?

La această întrebare încă aflăm răspuns în scrierile celor mai vechi cărturari români.

În prefața bibliei dela Alba-Iulia, din 1648, ni-se spun, sub nr.-ul 3, următoarele: „De aceasta încă vom să știți, că vedem că unele cuvinte unii le-au isvodit într'un chip, alții într'altul, iar noi le-am lăsat cum au fost în isvodul grecesc, vîzînd că alte limbi încă le țin așa, cumu-i *sinagoga*... *gangrenă*, și pietrii scumpe, carele nu știu românește...“

Dintre literații mai noi foarte bune povețe ne dau în această privință C. Negruzzi în scrisorile sale. (Publicate în Convorbiri literare din 1876, 1877 și 1878 și în Păcatele tineretelor.) Eliade în prefața gramaticii sale din 1827 ș. a. — Cuvintele, care nu le găsim în limba poporului nostru, să le imurmurăm — zice Eliade — din limbile înrudite cu a noastră și să le românisăm. Dar să împrumutăm numai atâtea câte ne trebuie și unde ne trebuiesc; să nu facem ca negustorii, care împrumută fără socoteală și pe urupă bancrotează. Inuși limba primilor noștri filologi, a lui S. Micul, Șincal și Petru Maior este mult mai românească și deci mult mai bună, decât teoria lor.

Nime însă n'a studiat mai bine această cestiune decât d. T. Maiorescu, care prin criticele sale a arătat și a întemeiat în mod științific direcțiunea cea bună, atât în limbă și în literatură cât și în întreaga viață noastră culturală. Pentru aceea ar fi de dorit ca, pentru a înlătura deosebiri, cari mai există încă în limba noastră literară dintr' o provincie într' alta să se răspândească cât mai mult criticele d-lui Maiorescu, în special cele relative la limba și ortografia română, și să se vulgarizeze principiile sale prin școală, în manualele didactice și prin ziaristică.

Aici mă voiu mărgini a cita sau a resuna numai câteva fragmente din articolul „In contra neologismelor,” publicat în volumul II. al Criticelor:

„Principiile neologismelor le putem despărți în patru reguli, pe cari le vom espune în paginile următoare și vom căuta a le întemeia.

I.

„Acolo, unde pe lângă cuvântul slavon există în limba românească populară un cuvânt curat român, cuvântul slavon trebuie să fie depărtat și cuvântul român păstrat.

„Vom zice dar binecuvîntare, și nu blagoslovenie, vom zice preacurată și nu precistă, bunavestire și nu blagoveștenie.“

Această regulă e mai însemnată în aplicarea ei la curțile bisericesti. În România pe multe locuri se întrebunțează în biserici și mănăstiri o limbă încărcată de slavonisme netrebuitoare. Și aceasta pentru-că esagerarea unor neologiști, cari s'au încercat să introducă în biblie schimbări și expresiuni recomandate de o filologie nepricepută și trecătoare, au făcut pe capii bisericești să se împotrivescă în contra tuturor schimbărilor, de teama schimbărilor celor rele sau ripite. Și fără conlucrarea episcopilor nu ne putem aștepta la nici o reformă în biserică.

II.

„Acolo unde avem în limbă noastră obicinuită un cuvînt de origine latină nu trebuie să introducem altu neologist. Vom zice dar împrejurare și nici odată cer eustantă sau circumstantă, binecuvîntare și nu bene dicțiune.

„Și această regulă este dela sine înțeleasă; cu toate acestea ea trebuie anume formulată și trebuie să stăruim cu toții întru păzirea ei în scrisori și în ziare, pe catedra școalei și la tribuna parlamentului. Căci profesorii, deputații și scriitorii noștri mai de frunte și-au făcut o parte însemnată a studiilor în limbi străine. De aici urmează firește, că o sumă de cuvinte și de deprinderi sintactice le vin mai întâiu în minte sub forma limbei străine, care o cunosc mai bine.

„Însă cea mai ușoară deșteptare va fi de ajuns pentru a trezi pe acești scriitori din felul de letargie intelectuală, în care se află, cât pentru limba lor, și a le aduce aminte, că și limba română are geniul ei propriu și cuvintele ei proprii și că acestea trebuiesc cunoscute și deprinse. Mai toți știm pe din afară frase din Voltaire și Alfred de Musset, din Schiller și din Heine. Dar dacă este să vorbim și să scriem românește, trebuie neapărat să ne dăm osteneala de a cunoaște și biblia română în frumoasa limbă din secolul al 17-lea, și cronicarii noștri și poveștile, poeziile și proverbele populare. Fără această cunoștință nu poate fi scriitor român.

„Și aici nu vorbim în contra acelor esagerați, pe cari le simțim mai toți că sunt greșeli și de care prin urmare nu avem a ne teme că se vor întinde prea departe...

„Dar trebuie să vorbim în contra acelor neologisme de prisos, cari se strecoară prin scrierile noastre, fără a bate prea tare la ochi și ne înstrăinează limba din ce în ce mai mult dela înțelesul ei popular. Pentru ce să zicem d. e. *este suficient*, cuvînt pe care nu-l înțelege nici un țaran român; și să nu zicem „este de ajuns,” cuvînt de origine asemenea latină, însă înțeles de toată lumea? Tot așa va trebui să zicem „a ajunge la ceva” în loc de *a parveni* sau... *a parveni la ceva*; „agerime” în loc de *sagacitate* „adincit” în loc de *aprofundat*, „din adins” în loc de *cu intențiune*, „deșertăciune” în loc de *vanitate*. „a aiuri” în loc de *a delira*, *a divaga*, „a înapoia” în loc de *a restitui*... și sute de alte exemple

„Suntem încredințați că numai cu puțină luare aminte la această regulă, stilul multor scriitori de ai noștri s'ar îndrepta și s'ar face adevărat românesc, din prea împeștriat și străin cum este astăzi.

(Va urma.)

Dare de seamă.

Subsemnatii ca membrii emsiși în comisiunea pentru înscrierea de membri la *adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român*, ținută în Bistrița în zilele de 7 și 8 Septembrie 1902, ne luăm voie a face următoarea dare de seamă despre banii încasați:

S-au înscris:

Membrii fondatori: 1. „Aurora” societate de imut și păstrare în Năsăud, 2. „Bistrițiana” institut de credit și economii în Bistrița, 3. Dr. Dumitru Ciuta, avocat în Bistrița, 4. Ioan Bacui, preot în Șoimuș, câte 200 Cor. = 800 Cor.

II. Membrii pe viață: 1. Dr. Gavril Tripoa avocat în Bistrița, 2. Dr. Eugen Bran, avocat în Teaca, 3. Dr. George Linul, avocat în Bistrița, câte 100 Cor. = 300 Cor.

III. Membri ordinari: 1. Ioan Dologa, proat (Borgo-Tiha), 2. Dr. Ioan Malaiu, profesor pens. 3. Dr. Paul Tanco, prof., 4. Vasile Petri, profesor prepar. i. p., 5. Friedrich Goldschmidt, mare proprietar, 6. Iosif Mihaileș, magistru postal i. p., 7. Leon Piciu, conducător de carte funduară, 8. Dr. Constantin Moisil, prof. i. p., 9. Ioan Peurariu, prof., 10. Dr. Simeon Popu, avocat, 11. Ciril Deac, vicar, 12. Liviu Mureșan, veterinar reg. (Năsăud), 13. Gavril Vêrtic, jude reg. i. p., 14. Dr. Vasile Pahone, avocat, 15. Mihail Mihaileș, director de bancă, 16. Dr. Alexandru Popu, medic, 17. Dr. Leon Seridon, protonot. com., 18. Dr. Dionisiu Login, avocat, 19. Simeon Monda, protopresbiter, 20. Ioan Corbul, notar la sedra orf., 21. Dr. Victor Onișor, avocat (Bistrița), 22. Eliseu I. Dan, preot (B.-Suseni), 23. Dr. Alexandru Codarcea, medic, 24. Daniela Malaiu, preot. Ilvamar, 25. Florian Porcius, vice-căpitan districtual i. p., 26. Ioan Șerban, pretor, 27. Ioan Issip, primpretor i. p., 28. „Fortuna,” institut de economii (Rodna-veche), 29. „Șoimușana,” institut de economii (Șoimuș), 30. George Ciat, jude reg. i. p., 31. Dr. Nicolae Hanganuț, medic, 32. „Speranța,” institut de economii (Borgo-Prund), 33. Teodor Herman, protopresbiter, 34. Dr. Liviu Micșa, advo-

cat, 35. Dr. Ioan Kerekes, avocat (Dej), 36. Nicolae Tincu, preot (Valea Groșilor, 37. „Schinteia,” institut de economii în Tăure, 38. Ioan Leuca, proprietar Simbotelnic, câte 10 Cor. = 380 Cor.

IV. Membrii ajutători: Pavel Beșia, învățator (B-Prund) 5 C., Ioan Bârsan, preot (Ruscior) 2 C., Dr. Ioan Malaiu, cand. de avocat, 4 C., Emil Domide, prof. 4 C., George Catul, proprietar 1 C., Iacob Pop, director, 4 C., Macedon Linul, învățator, 5 C., Artemu Mureșanu, cand. de adv., 5 C., (Năsăud), Valeriu Porțiu, funcționar de poștă i. p., 5 C., Ilie Scurtul, magistru de drum, 5 C., Alexandru Duca, tutor public. (Bistrița) 5 C., Ioana Domide, 2 C., (Rodna), Dumitru Moldovan 40 f., Victor Baciu 40 f., Todor Luca 40 f., Grigore Baciu 60 f., Vasile Blaga Samoilă 40 f., Ioan M. Baciu 1 C., (Șoimuș), Ioan Rus, notar, 5 C., Anton Părecub, preot, 5 C., (Rebrîșoara), Toma Hontilă, proprietar, 1 C., Firoana Crăciun 1 C., Alexiu Pop 1 C., (Cocod), Mihail Făgărășan, protopop, 6 C., Gavril Avram, învățator, 2 C., Ioan Manciu 2 C. (Tăure), Andrei Voda, paroch, 4 C., Laurian Voda, preot esoperator, 3 C., (Ormenișul de Câmpie) = 76 Cor. 20 fl.

S-au încasat taxe dela:

I. membrii fondatori	C.	800
II. „ pe viață	„	300
III. „ ordinari	„	380
IV. „ ajutători	„	76.20

Suma . . . . . C. 1556.20

S-au încasat taxe de membrii, C. 1556.20

Venitul net dela Sărbările
aranjate . . . . . „ 106.32

La oltă . . . . . C. 1662.52

Care sumă s'a administrat d-lui casșier al Societății N. Petra-Petrescu.

Bistrița, 3 Octombrie 1902.

Procopiu Cștean.

Dr. Victor Onișor.

Sz. 2578/902 tkvi

Arverési hirdetményi kivonat.

A tekei kir. bíróság mint tkvi hatóság közzé teszi, hogy „Bistrițiana” takarékpénztár végrehajtónak Jván Párászkiva és Zágreań Mária szül: Bucșila végrehajtást szenvedő elleni 300 kor. tőke követelés s jár: iránti végrehajtási ügyében a kolozsvári kir. törvényszék: a tekei kir. járásbíróság területén levő paszmosi 157 sz. tjkvben A I 4-13, 17, 25, 29, 31 és 35 rendsz. a foglalt 476, 477, 483, 662, 684, 770, 774, 909, 1029, 1141, 1160, 1368, 1416, 1417, 1420 2031, 2189, 2289, 2290, 2336, 2078, b hrsz' ingatlanokból Jván Párászkiva szül. Bucșila és Zegreań Mária szül. Bucșila jutalékára 663 korona mint ezenel megállapított kikiáltási árban az árverést elrendelte,

és hogy a fenneb megjelölt ingatlanok az 1902. évi október hó 21-ik napján d. a. 10 órakor Paszmos község házánál megtartandó nyilvános árverésen megállapított kikiáltási áron alul is eladatni fognak. Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok fenirt becsárának 10% át készpénzben vagy az 1881 LX t.-cz. 42 §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november 1-én 3333 sz. a kelt igazságügyminiszteri rendelet 8 §-ában kijelölt ovadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881 LX t.-cz. 170 §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

A kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóság.
Teke 1902 július hó 22 napján.

Szikszy Gyula
kir. albró.